EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources EMW 2004

Volume 1: Early Modern Jewries, 2004, Wesleyan University, Middletown, CT

Introduction to The Letters of Bella Perlhefter

Elisheva Carlebach, Queens College, CUNY, New York, USA

Notes: Bella Perlhefter's (d. 14 Elul, ע"ת = Sept. 9, 1709) literary effects of Johann Christoph Wagenseil, a Hebraist scholar at the University of Altdorf.[1] The Jewish letters appear among other collections of ephemeral texts (such as Hebrew tombstone inscriptions) apparently to serve pedagogical and scholarly purposes.[2] Wagenseil had previously devoted one immense tome to contemporary Jews.

The literary legacy of Bella bat Jacob Perlhefter (born c. 1650) provides a rare glimpse into the life of a seventeenth-century Jewish woman (other than Glikl). An accomplished writer, instructor of music and rhythm, and entrepreneurial seventeenth-century businesswoman, Bella was born to a prominent Viennese Jewish family and appears to have received an excellent education. After the expulsion of Jews from Vienna in 1670, the family resettled in Prague. Bella's husband, Ber Eibescheutz, took her family name after their marriage.

The central source of anguish in Bella's life was the death of her seven young children. She commemorated them in an innovative way that ultimately serves as an eloquent memorial to her own life. She urged Ber to compose in Yiddish a work of moralistic literature to which she penned the introduction. Be'er Sheva (Seven Wells) contains a chapter named for each of their deceased children. It has never been published, but was copied many times as a source of consolation to parents similarly afflicted.

Bella's surviving letters are preserved in the Wagenseil collection (Ms. 80 in Universistätsbibliothek Leipzig). They date from the winter of 1674-75. From these letters we learn that Bella lived in the small south German Jewish community of Schnaittach while her husband travelled as a Sabbatian *maggid* or worked in the atelier of Johann Christoph Wagenseil, eminent scholar and Hebraist, in Altdorf. Bella corresponded with Wagenseil directly. Her ornate Hebrew writing exhibits a high level of Jewish learning. In addition to her own letters, she served as composer and writer of Hebrew letters for other Jewish women. Her own letters and her role as a letter writer for others allow us to raise the question of epistolary as a somewhat neglected primary source for the early modern period.

Astonishingly, despite decades of scholarly interest in social history, the history of daily life, and the interest in Jewish women's history, various troves of correspondence that have been located, identified, and even published, have generally been used for other purposes such as philology, rather than for the window into these aspects of the past that they open. Correspondence is a complex genre with many limitations. Without the survival of complete two sided exchanges over significant stretches of time it is difficult to construct a narrative. Letters tell us nothing about the development over time of the self that writes, distinguishing them from even the most primitive and cursory autobiographies. Formulaic model letter collections, *brivshteller*, which Bella likely employed, allow letter writers to appropriate entire segments, from salutations to closings, obscuring the individual voice.

Yet, letters have strengths as historical sources that even autobiographies cannot match. By their nature, letters address concerns of the moment of writing. While writers surely adopt poses to impress the recipient, granting or withholding information depending on their relationship, their letters were certainly never intended for publication and often for no other eyes than a single reader. We cannot overemphasize how vital a means of communication they were, how central to the maintenance of family, of community, of commercial ties in an age when distance and travel shaped Jewish life to a great extent. Letters generally touched upon matters of immediate concern, events not yet altered to suit the concern with posterity. Social and cultural historians of early modern Europe have been using correspondence for decades to enrich their studies of family history and the history of private life. [1] A *geniza's* worth of private correspondence from the early modern period remains scattered in collections, unjustly neglected by many historians of early modern Jews.

Endnotes

[1] The pioneer for early-modern German letter writing as a source for cultural history is Georg Steinhausen, Geschichte des deutschen Briefes: Zur Kulturgeschichte des deutschen Volkes, 2 vols. (Berlin: Gärtner, 1889, 1891; reprint Dublin: Weidman, 1968) and Privatbriefe des deutschen Mittelalters, 2 vols. Berlin: Gärtner, 1889, 1907). See the remarks of Mathias Beer, "Private Correspondence in Germany in the Reformation Era: A Forgotten Source for the History of the Burgher Family," Sixteenth Century Journal 32(2001): 948, and additional sources cited there. I thank Professor Edward Fram for bringing this article to my attention.

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources EMW 2004

Volume 1: Early Modern Jewries, 2004, Wesleyan University, Middletown, CT

The Letters of Bella Perlhefter Bella Perlhefter, 1674-75

Translated by Elisheva Carlebach, Queens College, CUNY, New York, USA

Notes: Bella Perlhefter's (d. 14 Elul, π " ν = Sept. 9, 1709) literary effects of Johann Christoph Wagenseil, a Hebraist scholar at the University of Altdorf.[1] The Jewish letters appear among other collections of ephemeral texts (such as Hebrew tombstone inscriptions) apparently to serve pedagogical and scholarly purposes.[2] Wagenseil had previously devoted one immense tome to contemporary Jews.

1

From Bella Perlhefter to Johann Christoph Wagenseil, Dec 11, 1674. (Weinryb, 338-339. Letter III.)

With the permission of my husband I come before him with apologies

To his shining countenance and his esteemed greatness, exalted and praised for his praises are never done, he is the dear and venerated one, a Torah master who has ten measure of Torah and counsel...I compare and name him but I have never seen him, I call his name without knowing him, but I have heard that he is called in German Eure Excellenz Herrn Doktor Wagenseil, may the Lord guard him, and may peace be with all of his. I honor him above the dearest thing; I will write to him some lines and some letters. Before I begin to speak and to compose my words I bow before his Torah honor. And although I am not worthy to speak to his honor, not to say to write to him, a humble and young woman such as myself, and I am not even as one of the maids who attends my master to wash his feet, but necessity is neither praiseworthy nor contemptible and I reply to honor you. It is my husband, my master, who lives with my lord in his quarters, who wrote to me last week how my lord desires that I come to join my husband in Altdorf, on a particular day, Tuesday the 13 of kisley.[12 December 1674] to join his celebration and to attend the party that he is arranging for the gentlemen who come before him. My witness is in Heaven and my support above that it is impossible for me to come to my husband in Altdorf now, for I have a small child, with whom would I leave him, and who can I appoint to watch over him, and if I take the child with me, the cold is great, and there is very much snow and a small child cannot tolerate the cold because she has not left the house since her birth. And the third reason, even if I were able to get there, I said to myself now is not

the ideal time for this, for my child is small and she often cries in the manner of small children who cry, and I know that my lord is accustomed to restful calm, and how can I come before him with the cries of the child, may she live. [Bella switched genders of the child in mid-discussion.] Therefore I decided I will not come at this time, but when God decides to broaden my boundaries at some future time, for everything has its time under the heavens, and there is no person who does not get his time to celebrate, and when that time arrives, I shall come to my husband who is with my lord, to see how he is faring in the house, if he is still hale and healthy, as he writes me constantly of the generosity that my lord constantly bestows upon him and upon all the members of the household. May God reward him in accordance with his deeds, along with his wife and children after him, may they live, and may he succeed in all his endeavors, as King David has said in the first Psalm, "he shall be as a tree planted near a water fount..." These are the words of the woman of lowliest spirit, tender in years, speaking with impediment of lips and writing with dark hands and with broken pen, and the look of it will testify that I have written in haste. Isabella, called in the Hebrew language Bella (or Bila), daughter of the noble and generous Mar Jacob Peril hefter z"l from the holy community of Prague. Written on Monday, 12 Kislev [5]435= December 11, 1674.

II

From Bella to Wagenseil. 28 January 1675. (Weinryb, p. 339 no. IV; Ms Leipzig folio 90)

I bow in homage to your glorious Lordship who is adorned by every wisdom, strength and beauty. Who is expert in all the Torah, the exalted Sir, Rabbi Johanan Wagen Seil, may the Lord guard him. I am the woman who stands before my lord because my husband and master does not have the leisure to inquire after my lord's welfare because he is always busy with his writing, as my lord well knows. Therefore I have come instead of my husband to inquire after his welfare and the well being of all the members of his household and to inform him that here in this village there is a farmer who has good wheat, that is, one sheaf [zimra] for eight and a half gold coins. Therefore, if my lord wishes to purchase wheat, please inform us through the villager who brings you my letter and then we will send the local farmer with his wheat to the house of my lord, and you can purchase according to your desire. Yesterday I sent you veal, tender and good weighing 15 1/2 liter; in German, fifteen and a half "pfund" [pounds], at one half liter for three kreuzer [she says tselemer, Yiddish substitute for Kreuz], and indeed yesterday I received the payment for the above-mentioned veal. Aside from these matters, I will not burden him with my ugly script, for I do not have the leisure to write to him appropriately in accordance with the honor due him, as I am constantly busy with my daughter, may she live, for a woman has no other purpose than her children. Therefore I will conclude now, and may you receive and accept peace and blessing from the Lord of all hosts and from myself and my husband a thousand times, in accordance with the soul of a woman who prays for the well being of his scholarship and the well being of his household, may God bless them with peace and blessing forever, the humble woman who writes with the permission of her husband, Bila, also called Isabella, daughter of Rabbi Jacob of the Perl hefter family of Prague. First of the

month Shevat, Monday, [5]435 [=1675].

EMW 2004

III

Bella to her husband Bella to Ber Perlhefter: Weinryb, pp. 339-340, no. V)

Peace and life to you, now and forever, noble lord, my beloved husband, great scholar, R. Ber, may the Lord guard him. I inform you of my health and that of our daughter, and I likewise hope that in all your 248 limbs, nothing is amiss. Know that I have received your letter and I rejoiced to read that you are well, and the exalted lord Eure Excellenz and his household are well. I will notify you concerning the matter that you wrote about, the rabbi of the holy community of Wertheim. This week, two men from the holy community of Wilhermsdorf arrived this week, and they told me that the rabbi of Wertheim was not at home, but his wife told them that surely if her husband were to arrive home she would be seech him to write a response to you as he promised you in Kreilsheim. And that you have further written to me about coming to your place, to teach *meholot* to the wonderful only daughter of your master the great scholar, her name escapes me, may God watch over her, it is puzzling to me that you add, "and to teach her to play the zither," for you know that from the day of my mother's death, I took an oath not to play any musical instrument, and now how an I violate my oath? But it is possible that during my free time I will come to teach her meholot, if I will be accepted there. Concerning the compromise you made with those people, they are screaming that you should write for them a compromise contract [shtar pesher], and it would be worthwhile for you to come here one of these days if you can. Know that your beautiful daughter, may she live, you would not recognize her if you saw her. I will not linger now, for I am tired of writing Hebrew for humble women like myself; I have done all this to please your master, and please send my regards to his wife and children and to all the members of his household, and to each master for himself, from your loving wife Bellla, daughter of Mar Jacob Peril Hefter z"l of the holy community of Prague. (written Sunday, parshat Vayera, Nov. 1674?)

IV

Bella to her husband Ber (Weinryb, pp. 340-341, no. VI; ms Leipzig folio 60)

Illuminator of the eyes of the sages in Halakha, with the taste of his sweetness, blessed is He who has chosen him and his learning. For he is none other than my beloved, my dear and wise husband, prince of Torah, R. Ber, may the Lord watch over him. The first matter is fear of the Lord; the second, I will apprise you of our health, thank God, and other such matters, so that they will not be unknown to you. Know, my beloved, my husband, that I received your letter on the first day of the week of parhsat Va'yetze. I rejoiced over your letter as one who had found great treasure, when I heard of your good standing and condition. The merchant you wrote about, who my brother David does business with all the time, lives in the city of Nurnberg and his name is Avraham Zut. And know that I've given the cantor the kast money for the month to

come, may it be a good one. And know that this very day, letters arrived here from Prague, from my second brother, Mar Zalman, and he wrote that I should not worry about our clothes and furniture, for he is safeguarding them closely as though they were his own. He wrote further that your brother in law, Mar Hirsch took your contracts [shtarot] from R. Havim Lichtenstadt without your knowledge, and came to R. Hayim demanding payment for them, and he [R. Hayim] refused. Then he brought witnesses to the lay leaders [ketzinim], may the Lord protect them, that more than half the money from these contracts belongs to him, "of the partnership that I contracted with my brother-in-law, R. Ber now living in the holy community of Schnaittach. The lay leaders adjudicated that he [R. Hayim] should pay him [Hirsch] half, while the other half should remain until you come here yourself and explain matters to the lay leaders, so that they can know the nature of your partnership. And know that there has been a quarrel between the former lay leaders and the new leadership, each laid the previous [communal] debts on the other, until an order came from the ministers of the court that they should be jailed until they paid. And one of the apostates denounced them, saying that Simhah Winiberg the apostate who was killed here in Prague in 1666, the [Jewish] community had bribed one Gentile to kill him. That Gentile was not here at this time. What did the lay leaders do? They investigated in the place to which the Gentile had relocated, and they fell upon him at night and brought him here to Prague, where the ministers got hold of him [or jailed him, tofsu], and the Gentile cried out "you are falsely blaming the Jews, for they did not ask me to kill him, and I did not kill him, and who knows who the real killer is?" Therefore, the ministers, y"h, sent to the Kaiser, y"h, and I heard from reliable sources that an order came from the Kaiser vh that the local ministers should release the Jews, since the Gentile falsifies and the apostate denounces, and an apostate is not trustworthy. Regarding other matters, I cannot elaborate now for lack of time. And know that Moshe was not here to deliver your letter, a householder from Schnaittach brought it to me. Once again, may you receive blessings from the Master of the world, and from me, your wife, your beloved, Bila, daughter of R. Jacob Perl Hefter, may his memory be a blessing. And spread the canopy of peace to the illustrious gentleman, the sage and master Johan Wagen Seil, and to his wife, her full name and those of the children elude me, and to all the gentlemen individually. Parshat va-Yeitze. [December, 1674?]

[Added in the margin: If you could come here one of these days, for some business, how lovely that would be. May my ugly script not displease you, for I had no leisure because of my daughter, may she live, who always wants to be with me. [From] the holy community of Schnaittach.]

[the apostate is infamous Wenzel Winbersky, on which see Putik and others]

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

EARLY MODERN WORKSHOP: Jewish History Resources EMW 2004

Volume 1: Early Modern Jewries, 2004, Wesleyan University, Middletown, CT

The Letters of Bella Perlhefter Bella Perlhefter, 1674-75

Prepared by Elisheva Carlebach, Queens College, CUNY, New York, USA

Notes: Bella Perlhefter's (d. 14 Elul, $\pi'' \nu = \text{Sept. 9, 1709}$) literary effects of Johann Christoph Wagenseil, a Hebraist scholar at the University of Altdorf.[1] The Jewish letters appear among other collections of ephemeral texts (such as Hebrew tombstone inscriptions) apparently to serve pedagogical and scholarly purposes.[2] Wagenseil had previously devoted one immense tome to contemporary Jews.

Printable version in PDF format

III. Bella Perlhefter an Johann Christian Wagenseil ברשותא ובהרטנותא רבעלי שרי אבא לפניו בהתנצלות

עש"ו

אל זיו הדרתו ואל יקר תפארת גרולתו. הטרוטם והטהולל אין גוטרים עליו את ההלל הלא הוא היקר והנעלה האלוף התורני לו עשר ירות בכף חכמה ותושיה. הצולל במי אפסי התושיות, אחרי הגדולים יורדי הים כאניות אדמהו אכנהו ולא ראיתיו, אקרא בשמו ולא ידעתיו אך לשמע אוזן שמעתי שהוא נקרא כלשון אשכנזי אירי עקשילענץ הערין דאקטר וואגן זייל יצ"ו וכאל"ש. 40 מאשר יקר בעיני כבדתיו. אכתב לו שירתיים ואותיות שתים. וטרם אתחיל לדבר ומלין לחבר אשתחוה לפני מעלות כבור תורתו. ואף שאינגי כראי לדבר עם כבודו ומכל שכן לכתוב לה האשה הקטנה וצעירה לימים כמוני ואינני כאחת השפחות העומרים לפני ארוני לרחוץ את רגליו. אבל התכרח לא ישובח ולא יגונה ואשיב מפני הכבוד. והוא זה כי הנה אישי ובעלי אשר הוא. חונה עם אדוני במחיצתו, כתב לי בשבוע שעבר איך שאדוני חפץ שאבא אל אישי הנ"ל לעיר אלטרארף ביום מן הימים שהוא יום ג'י ר"ג כסליו, לראות בשטחתו ובמשתה אשר הכין לאדונים היושבים לפניו. והנה עדי בשמים וסהדי במרומים כי אין באפשרי לבא עתה לעיר אלטרארף אל אישי. כי יש לי ילד קטן, למי אנית אותו ומי אפקר עליו לשוטרו ואם אקת חילד בחקי ובא לשם חנה הקור גדול וחשלג רב הרבה טאור וילד קטן אי אפשר לו לסבול הקרירות כי לא הורגלה להיות כי אם כבית טיום הוולדה. והטניעה השלישית שאפילו אם אוכל לכא לשם אמרתי בלבי לא אעשה זאת עתה. כי הילדה שלי קטנה וצועקת לפעמי׳ כררך כל התינוקות הכוכים ואני ידעתי באדוני שהוא מורגל במנוחות שאננות, ואיך אבא לפניו בקול הצעקה של הילדה שתי׳ הנ"ל. על כן אטרתי לא אבא עתה בוטן הזה עד אשר ירחיב יי׳ את גבולי בעת מן העתים כי לכל עת תחת השטים ואין לך אדם שאין לו שעה טובה וזמן לשמוח ובהגיע הומן ההוא אבוא אל אישי אשר עם אדוני לראות מה הוא עושה בביתו אם הוא עדיין בבריאותו ובשלימותו כפי מה שהוא כותב לי תמיד מגמול המוב אשר אדוני גומל אתו עמו ומגמול נפש כל בני ביתו ישלם לו יי׳ כפרי מעלליו לו ולאשתו ולזרעו אחריו שי׳ ויצליה ככל מעשיו כמאטר דוד המלך ע"ה בפסאלים א" והיה כעץ שתול על פלגי מים . . . יצליח. אטן כה דברי האשה שפלת רוח הרכה ביטים הטדברת בערלת שפתותיה וכותבת בידים כהות ובעט

EMW 2004

יטחול מעלת כבודו ויפרום שלום לאשתו הרבנית ולבניו שי׳ ולכל אדון ואדון ולכל נפש אנשי ביתו שי׳

[Umseits]

כפר ישן

למקום

והיה כי יפגשך איש ושאלך לאטר למי אתה ואגה תלכי ואטרת מנחה היא בידי שלוחה להאלוף התורני מאוד געלה הלא הוא אירי עקשילענד הערין דאקטאר וואגין זייל יצ״ו. מק״ק שנאטיך.

IV. Bella Perlhefter an Johann Christian Wagenseil

אקור ואשתחוה להררת יקרת הארון הטפואר ככל חכטה ועוז ותפארה, הבקיא ככל התורה, האלוף הטרוטם טהר"ר יותנן וואגין זייל יצו. אני האשה הנצבת לפני ארוני עבור כי הא אישי וכעלי אין לו פנאי וזטן לדרוש בשלום ארוני טפני שהוא עסוק תמיר בטלאכת הכתיכה כירוע לארוני על כן באתי אני תחת בעלי לדרוש בשלוטו ובשלום כל אנשי ביתו ולהוריע לו שיש בכאן בכפר זה כפר אחר יש לו דגן טוב דהיינו זיטרא אחר בער שטונה זהובים וחצי והוב על כן אם ירצה ארוני ליקח דגן יצוה לנו דבר עם הכפר הזה המביא לו כתבי ואז נשלח הכפר שבכאן עם הרגן שלו לבית ארוני ואז יוכל לקנות אותו כפי מה שירצה וגם אתמול שלחתי לו בשר של עגל רך וטוב טשקלו היה חטשה עשר לטרות והצי לטרה בלשון אשכנז פענף צען פונר און איין הלבש לטרה בער ג' צלמר.⁵² וכן אתטול קבלתי הטעות של בשר העגל הנ"ל. ווולת הרברים האלה לא אטריחו בכתבי הטכוער כי אין לי פנאי לכתוב לו כהוגן וככבודו הראוי לו טכח שאני צריך תמיד לטרוח אותי עם הילדה שלי שתי' כי אין אשה אלא לבנים. על כן אסיים עתה ויקבל שלום וברכה מאלהי הטערכה וטטני וטאישי אלף פעטים ככה כנפש האשה הטתפללת בשלום תורתו ובשלום כל בני ביתו יתן להם השם שלום וברכה ער עולם. האשה הקטנה הכותבת [ברשות ז] בעלה בילה הטכונת איזבעלי בת רבי יעקב מטשפחת פעריל הלפטר מק"ק פראג נכתב ביום ב' ר"ח שכט תל"ה [28. Jan. 1675]

V. Bella Perlhefter an ihren Mann Beer

אליך החיים והשלום מעתה ועד עולם הלא הוא האלוף המרומם אהו׳ אישי הלמדו הגדול כמהר"ר בער יצו. בריאותי וכתך שתי׳ אבשר. וכהאי גוונא טכל רמ״ח אבריך דבר לא יחסר. ושני דט כי מבלתי החרה שמחתי בו כאשר שמעתי מבריאותד ובריאת האדון המתולל אירי עקסילענד שיי ונסש כל אנשי ביתו שיי ושוב אודיע לך על דבר מה שכתבת מהרב דק"ק ווירטום 53 דע כי כאו לכאן בשבוע הזאת שני אנשים מק"ק ווילטרשרארף וספרו לי שהרב דק"ק ווירטום לא היה בביתו אך אשתו אטרה שכודאי אם יבא לביתו יפצירה בו לכתב לך תשובה נכונה כאשר הבטיח לך בק"ק קרייליסום. ואשר כתבת עוד אודות ביאתי לטקוטך ללמוד מתולות לבת היחידה המהוללת כת אדונך הלמדן המופלג שמה המוב נעלם ממני ישמריה השם בגופה ובמאודה כי"ר. אך נפלא בעיני על מה שכתבת שאנגן על הצימבל ואתה ידעת שטיום מיתת אמי והלאה נשבעתי שלא אנגן על כלי זמר ועתה איך אעבר על שבועתי זאת אבל זה יוכל להיות לכא לשם ללמדה מחולות בזמן הפנוי אי״ה אם אהיה מקובלת שם, וגם אודות הפשרה אשר עשית האנשים ההם צועקים שתכתב להם ששר פשר וראוי לך לבא לכאן ביום טן היטים אם תוכל. ודע טבתך היפה תי׳ לא תכירה אם תראנה. וראני לא אאריך עתה כי נלאתי מלכתוב עברית לנשים קשנים כטוני וכל זה עשיתי לחפיק רצון אדונך המהולל שי׳ ותאטר שלום לאשתו ולבניו ולכל אנשי ביתו ולכל אדון ואדון בפני עצמו כנפש אשתך האהובה בילה בת כטר יעקב פעריל העפטר טק"ק פראג. נכתב ביום א' פרשת וירא [Novemb. 16741]

VI. Bella Perlhefter an ihren Mann

אישי היקר והמשכיל, בכל אשר יפנה ישכיל, האלוף התורני כמהר״ר בער יצ״ו וכא״לש. ראשית דבר יראת אלקי׳ שנית טבריאותינו ת"ל לך אכשה וכה"ג מטך כל יהא טחוסר. שוב אהו׳ אשי דע כי כתבך קבלתי ביום א' פ' ויצא. ושמחתי על כתבך כמוצא שלל רב באשר שמעתי ממך מעמדך וטצבך הטוב. שוב דע כי הסוחר שכתבת מטנו שאחי דור שי׳ מסחר עטו תטיר הוא דר בעיר נירין כורג ושמו אברהם זום. ושוב דע כי נתתי לחון מעות הקאסט של הודש הבא עלינו למובה. ואם כי בעצם היום הזה באו כתבים לכאן מק"ק פראג מאדי השני כמר זלמן 4 וכתב שאל אראג אודות הטלבושים וכלי הבית שלנו כי הם אצלו בשמירה מעולה כאשר ישמור כלים שלו, וכתב עוד כי גיסך כמר הירש לקת השטרות שלך מן ר׳ חיים ליכטן שטאט™ בלתי ידיעתך ובא לכטר חיים שישלם לו טעות השטרות ולא רצה והכיא ערים להקצינים יצו שהטעות השטרות האלו הוא יותר מחצי שלו של השתפות אשר עשיתי עם גיםי מוהר״ר בער אשר הוא עתה בק״ק שנאטיך. ויצא הרבר מפי הקצינים שיפרע לו החצי והחצי השנית תהיה מונחת עד שתבא אתה הנה ותציע דבריך לפני הקצינים לדעת על איזה אופן היה השותפות שלכם. ודע עוד כי היתה קטמה בין הקצינים ההרשים ובין הקצינים הישנים שערערו זה על זה התובות הישנים ובא הצוו משרי החצר יר"ה שיתפסו עד שישלמו. ועוד הלשין משומד אחר עליהם איך ששמחת וויני בערג המשומר שנהרג פה פראג בשנת תכ"ו לפק אמרו שהקהל נתנו שוחד לנכרי אחד שיהרגו. והגוי ההוא לא היה כאן בכן מה עשו הקצינים חקרו ודרשו באיזה המקום שאותו הגוי שם ונפלו עליו בלילה והביאו לכאן פה פראג ותפסו שרי החצר יר״ה להגוי ההוא והגוי צועק שקר אתם עושים ליהודים כי הם לא צוונו להרגו ואני לא הרגתיו וטי יודע טי הורגו בכן שלתו שרי החצר יר״ה להקיסר יר״ה ושטעתי מפה טאנשים נאטנים שבאתה הצוו מהקיסר יר״ה ששרי החצר יפטירו ליהודים מאחר שהגוי מכזב והמשומר המלשין ומשומר אינו נאמן, ושאר דברים אין לי לתאריך עתה לאפס הפנאי, ודע, כי משה לא היה אצלי רק בעל בית משנאטיך הכיא כתבך. ושוב תקבל שלום וברכה מאדון העולם וממני אשתך אהובתך בילה בת כמר יעקב פעריל העפטיר ז"ל. ופרום סוכת שלום לאדון המהולל הלמדן מהר"ר יוחגן וואגין זייל ולאשתו הרבנית שמה המוב ושם בניה נעלמים ממני ולכל אדון ואדון בפני עצמו. פ׳ ויצא

[Dezember 16747]

אם תוכל לבא לכאן באיזה יום מן היטים לאיזה עסק מה טוב ומה נעים יהיי. אל ירע בעיניך כתבי המכוער כי לא היה לי פנאי מבתי שתי׳ שהיא רוצת להיות תטיד אצלי מק״ק שנאטיך.

Copyright © 2012 Early Modern Workshop

בני ביתו 48.

וכ' אשר לו שלום ⁴⁹.

so Psalm.

[.]נכתב 18

⁵² Kreuzer.

⁵³ Wertheim.

⁵⁴ Salman Perlhefter, gest. 1712 (Hock-Kaufmann, S. 279).

⁵⁵ Über die Familie Lichtenstadt in Böhmen vgl. JGČ II, S. 147ff.